నిరసన

"ఇయ్యాల సూన్నారాయణమూత్తి మొకవైనా సూణ్నేదు"

సణుక్కుంది ముసిల్ది. "పొద్దుటేల్నుంచి ఆకాశానికీ బూవికీ తెరకట్టేసింది వోన"

వంగిపోయిన వెన్నెముక మధ్యభాగాన్ని గోడకానించి ముడుచుకుపోయికూర్చుంది. పళ్లన్నీ ఊడిపోయిన బోసినోట్లో ఏదో ఉన్నట్టు నములోంది.

పక్కనే ఇటుకల పొయ్యి మీద పెద్ద మూకుడు పెట్టి బూరెలొండుతోంది ముసిల్దాని కోడలు గంగమ్మ. పూర్ణాన్ని పిండిలో ముంచి మరుగుతున్న నూనెలో పొంగుతున్నాయి బూరెలు. పొయ్యికటువైపు కూర్చున్న మంగమ్మ పెద్ద చట్రంతో బూరెల్ని వేయించి తీస్తోంది.

కొంచెం అవతలగా పూర్ణం ముద్ద ఉన్న పళ్లెం చుట్టూ నలుగురైదుగురు ఆడాళ్లు కూర్చుని ఉండలు చేస్తున్నారు.

"ఓలమ్మీ, ఉండలు సిన్నె సెయ్యండి. అసలే ఊరి బంతి. అడిగినన్ని బూర్లెయ్యకపోతే తప్పడతారు కులపోళ్లు" అంది గంగమ్మ, వండి గుట్టగా పోసిన బూరెల్ని పళ్లెంలోని పూర్ణాన్నీ మార్చి మార్చి చూసి బేరీజు వేస్తూ.

"ఓలి గంగమ్మా, సల్లారిన బూరొకటి నాకెట్టోలమ్మి" అడిగింది ముసిల్ది ఆశగా.

"బూరీలేదు గారీలేదు, నోరు మూస్కుని గమ్మునుండు" కసురుకుంది గంగమ్మ.

ఒక్క క్షణం ఊరుకుని ముసిల్ది సన్నగా ఏడుపు లంకించుకుంది. "ఓరి తమ్ముడో నారయ్యో...నాకన్నా ముందే ఎలిపోనావెందుకురో..."

ఉండలు చుడుతున్న నారయ్య మనవరాలు లక్ష్మి కిసుక్కున నవ్వింది. ఆ పిల్ల నవ్వు చూసి అందరికీ నవ్వొచ్చింది. సందర్భం కాదని బలవంతంగా ఆపుకున్నారు.

అరచేతి నిండా పూర్ణం తీసుకుని కళ్లు కనపడని ముసిల్దాని అరచేతిలో కుక్కి ఏమెరగనట్టు వచ్చి కూచుంది లక్ష్మి. ముసిల్ది యాలకపొడి వాసన్ని పసికట్టేసింది. టక్కున ఏడుపాపేసి ఎడంచేతిలోని పూర్ణాన్ని కుడి చేత్తో కొంచెం కొంచెం తీసుకుని నోట్లో వేసుకుని చప్పరించడం మొదలుపెట్టింది.

"నీకు మంచి మొగుడొత్తాడే లచ్చిం తల్లీ" అని నవ్వింది గంగమ్మ.

తోటపల్లి కొండల్లోని ఆ వూర్ని గొల్లపాలెం అంటారు. ఉన్న నూటొక్క గడపా గొల్లలవే. రాములయ్య గారి అరుగు మీద దుకాణం పెట్టి వెచ్చాలమ్మే కోమటి జగన్నాథం, చెక్క బడ్డీ కొట్లో క్షవురాలు చేసే మారయ్య, వారానికోరోజొచ్చి బట్టలు పట్టుకెళ్లే రజకులూ అంతా పొరుగూరినుంచే వస్తారు. ఆఖరికి శుభానికీ అశుభానికీ నేనున్నానంటూ పంచె బిగించి పౌరోహిత్యం నెరిపే పంతులు పేరయ్య కూడా పక్కనే ఉన్న శాంతి ఆశ్రమం నుంచి వస్తాడు.

ఆ ఊరి మగపిల్లలంతా గోచీపెట్టుకోవడం నేర్వక ముందునుంచే మేకల వెనక కొండకోనల్లో తిరగడం నేర్చుకుంటారు. ఆ వూరి ఆడపిల్లలు అయిదేళ్లకే అడ్డెడు బియ్యం ఉడికే అన్నం గిన్నెని వారుస్తూ ఉంటారు. ఎక్కడో క్రమం తప్పిపోయి బడికెళ్లాలనుకునే బుడతలు నాలుగు మైళ్లు నడిచి శాంతి ఆశ్రమం నడిపిస్తున్న బడికెళ్తూ ఉంటారు.

అలా తప్పిపోయి చదువు పాలబడిన వాడే నారయ్య నాలుగో కొడుకు నాగేశం. అతగాడు బస్తీలో మున్సిపలాఫీసులో ఆర్దైగా పన్జేస్తూ రెండు చేతులా ఆర్జిస్తున్నాడు. నాగేశం పెళ్లాం నళిని మెడనిండా చేతులకీ, చెవులకీ కొట్టొచ్చినట్టు కనపడే బంగారం ముద్దల్ని దిగేసుకుంది. కాళ్లకి బెత్తెడు వెడల్పు పాంజీబు పట్టీలు పెట్టుకుంది. తనపై ముగ్గురు తోడికోడళ్లూ ఆ కొండల్లోనే పుట్టి పెరిగిన వాళ్లు కావడం, పొట్టకోసినా అక్షరం ముక్క రానివాళ్లు కావడం వల్ల వాళ్లంటే చిన్నచూపు నళినికి. ఆవిడ బస్తీలో ఇంగ్లీషు మీడియంలో ఎనిమిదో తరగతి చదివింది. పై ముగ్గురూ చదువురానివాళ్లైనా నోరులేని వాళ్లు కారు,కాని ఎప్పుడో ఏ శుభకార్యాలకో

తప్ప ఆ ఊళ్ళో అడుగుపెట్టని నళిని అంటే కాస్త భయం లాంటిదేదో ప్రదర్శిస్తుంటారు ముఖమ్మీద. వెనకాల మూతివిరుపులూ, ముక్కువిరుపులూ మామూలే.

నళిని తండ్రి పోలీస్ డిపార్ట్‌మెంటులో యస్సైగా చేసి రిటైరైనవాడు. అతగాడికిప్పటికీ ముక్కా, గ్లాసూ లేందే ముద్ద దిగదు. అదిగో ఆ పనిమీదే బలిసిన కోడిపెట్టకి ఈకలు పీకే కార్యక్రమంలో నళినీ వాళ్ళమ్మా నిమగ్నమైపోయి ఉన్నారు.

రెండోకోడలు బూరెమ్మ పూర్ణం చేస్తున్న చేత్తోనే బుగ్గలు నొక్కుకుంది. "అవ్వ! ఇదెక్కడైనా ఉందా? ఇయ్యాల కోళ్లూ, కుక్కలూ తిండం, మాదసలె బేపన మతం" అంది అక్కడి వాళ్లకి మాత్రమే వినపడేలా. వాన కురుస్తూనే ఉంది. ఇంటెనకాల అన్నం గుండిగలు ఉడుకుతున్న గాడిపొయ్యి, పైన వేసిన నాలుగాకుల పందిరినీళ్లూ, నేలమీద ప్రవహించే వాననీళ్లూ వెళ్లిపోయి సుయ్యిసుయ్యిమని ఆరిపోతోంది. కాని బాగా ఎండిన అడవికట్టెలు కావడం వలన ఊదినప్పుడల్లా గప్పుమని మంటలేస్తోంది.

పెద్దకోడలు సింవాచెలం తలమీదేసుకున్న పాత కోకగుడ్డని మరోసారి పిండింది. పొయ్యి ఊదీ ఊదీ ప్రాణం చాలొస్తోందావిడకి. పొగకి కళ్లూ, గొంతూ మండిపోతున్నాయి. నడుం బాగా సలుపుతోంది. ఉక్రోషం పట్టలేక 'ఓలచ్చీ' అనరిచింది.

చేతిలో పూర్ణం ఉండని జారవిడిచి వానలోకి పరుగెత్తింది లక్ష్మి.

కొండల్లో వాన! ఘహ చల్లటి వాన!

"వ్వా వ్వా వ్వా" అని ఒణుక్కుంటూ వచ్చిన కూతుర్ని చూసి సింవాచెలం కోపం గాలికెగిరిపోయింది. ఆ పిల్ల కట్టుకున్న ఎర్ర లంగా జాకెట్టూ తడిసి ముద్దయిపోయాయి. మార్చి కట్టుకోవడానికి మరో జత లేవన్న మాట గుర్తుకొచ్చి పిచ్చి కోపం వచ్చేసింది సింవాచెలానికి.

"నీకేవన్నా బుద్ధుందంటే, వానలోకొచ్చి ఉన్న గుడ్డలు కాస్తా తడిపేసుకుంటావా?" అంది. గట్టిగా అరవాలనుకున్నా పొద్దుట్నుంచి ఉపవాసం వల్ల గొంతు లేవలేదు.

"నువ్వేకదే పిలిసేవూ..." అంది లక్ష్మి ఎందుకన్నా మంచిదని ఒకడుగు వెనక్కేసి.

దూరంగా చింతచెట్టు కిందనించి మలుపు తిరిగి ఇంటివేపొస్తున్న మగవాళ్లు కన్పించేరు. "ఓలమ్మో, ఆళ్లొచ్చేస్తన్నారు, ఇంకా ఏపనీ తెవల్లేదు. ఎల్లెల్లు, ఆళ్లకి కాళ్లు కడుక్కోటానికి నీళ్లెట్టు" అని కంగారు పడిపోయింది సింవాచెలం. మావగారి దినకార్యాల బాధ్యతంతా పెద్దకోడలిగా ఆవిడే భుజాన్నెత్తుకుంది. మూడోకోడలు చంటిబిడ్డ తల్లి. పురిటిమంచం మీదుండడం వలన ఆవిణ్ని ఎడంగా పెట్టేరు.

ఆ తోటపల్లి కొండల్లో నారయ్య పుట్టి ఎనభై ఏళ్లు దాటిపోయాయి. చచ్చిపోయే ముందురోజుదాకా మేకల్ని తోలుకుని కొండల్లోకి వెళ్తూనే ఉండేవాడు. చెయ్యెత్తు ఆజానుబాహువు నారయ్య. వయసులో ఉన్నపుడు అడ్డెడు బియ్యం అన్నాన్ని అతిచులాగ్గా తిన్న జఠరాగ్ని అతనిది. పిల్లలు పుట్టి సంసారం పెరిగేక కొంత వడి తగ్గించుకోవాల్సొచ్చింది.

తాత తండ్రులిచ్చిన అరెకరం కొండ్రనీ ఆరెకరాలు చెయ్యడానికి నానాపాట్లూ పడ్డాడు నారయ్య.

నలుగురు కొడుకుల తర్వాత పుట్టినకూతురు ముచ్చటపడిందని ఆశ్రమం బళ్లో పదోతరగతి చదివించేడు. ఆ ఊరి చరిత్రలో అంత ఎక్కువ చదువు చదివిన ఆడపిల్ల నారయ్య కూతురు అన్నారవే. అన్నవరం రైల్వేస్టేషన్లో పోర్టరుగా పనిచేసే పోలిగాడు కోరి మనువాడేడు అన్నారాన్ని. ఉన్నంతలో కూతురి పెళ్లి వైభవంగా చేసి అత్తోరింటికి అంపకం పెట్టేడు నారయ్య. ఆ తర్వాత చుట్టు గుడిసె పడగొట్టి నలుగురు కొడుకులకీ నాలుగు గదులొచ్చేలా పెంకుటి లోగిలి కట్టేడు. కొడుకుల పెళ్లిళ్లు చేసి వాళ్లకి పిల్లలు పుట్టేక ఎవరి మేకల్ని వాళ్లకి పంచిచ్చి వేరుకాపరాలు పెట్టించేడు.

ఎవరింట్లో ఓ ముద్ద తిన్నా గడిచిపోతుందనే వేళకి నారయ్య భార్య కాలం చేసింది. ఆ మరుసటేడు కూతురు తలచెడి ఇద్దరు పిల్లల్తో తండ్రి పంచకొచ్చి

చేరింది. అక్కడి నుంచి మొదలయ్యేయి నారయ్య పాట్లు. పంటంతా కూతురికి పెట్టేస్తున్నాడో అనే గోల మొదలైంది. ఇంటికొచ్చిన ధాన్యాన్నీ, కొత్తగా పుట్టిన మేకపిల్లల్నీ వెయ్యి కళ్లతో చూసుకోవడం మొదలుపెట్టారు కొడుకులు.

నాగేశం ఎలాగా బస్తీలో ఉంటాడు కాబట్టి తండ్రినీ, చెల్లెల్నీ ఆ వాటాలో వేరు పెట్టేరు. ఒళ్లు మండి నలుగురు కొడుకులకీ నాలుగెకరాలు రాసిచ్చేసి మిగిలిన రెండెకరాల్నీ తన పేరుతోనే ఉంచుకున్నాడు నారయ్య. కరణాన్ని సలహా అడిగి అయిదు రూపాయల స్టాంపు పేపరు మీద ఆ రెండెకరాలూ తన తదనంతరం తన కూతురికి చెందాలని రాయించేడు రహస్యంగా. అది బయటికి పొక్కనే పొక్కింది.

ఇంటిని కట్టేటప్పుడే కొడుకులకి రాసిచ్చేయడం వలన ఇంట్లో తన వాటాకి అద్దె కట్టమని ఒత్తిడి తెచ్చేడు నాగేశం. పౌరుషానికి పోయి ఇల్లు ఖాళీ చేసి పొలం గట్టున చుట్టు గుడిసె వేసుకుని కూతుర్నీ, పిల్లల్నీ తీసుకుని వెళ్లిపోయాడు నారయ్య. పులి మీది పుట్రలా ఏలేరునుంచి విశాఖపట్నం స్టీల్‌ప్లాంట్‌కెళ్లే కాలవొచ్చి నారయ్య భూమిలో ఒక ఎకరాన్ని మింగేసింది. ఆ దెబ్బ అతన్ని బాగా కృంగదీసింది. ప్రభుత్వం దయతలచి ఇచ్చిన కాంపన్సేషను డబ్బుతో ఆరు మేకల్ని కొనుక్కుని మళ్లీ బతుకునిచ్చెనలో మొదటి మెట్టుకొచ్చేడు నారయ్య.

రెండేళ్ళైనా గడవకుండానే అతనికి పిలుపొచ్చింది. ‘ఆరోజెందుకో మేకల్ని కొండల్లోకి మళ్లనియ్యలేదు. గుడిసె గుమ్మంలో కూర్చుని కొండ్ర గట్టు మీద మేకల్ని వదిలిపెట్టాడు. మేకల్ని చూస్తున్న కళ్లల్లోంచి జీవుడు ఎప్పుడెగిరిపోయాడో ఏమో! కాలవ లోంచి నీళ్లు ముంచుకొస్తున్న అన్నారం నెత్తి మీది కడవనలాగే వెనక్కొదిలేసి ‘అయ్యా’ అని పరుగెత్తుకొచ్చి మీదపడిపోయింది.

అక్కడే మట్టిలో ఆడుకుంటున్న పిల్లలిద్దరూ బిత్తరపోయి ఏడుపు లంకించుకున్నారు.

కబురు తెలిపినా తమ్ముడు నాగేశం వచ్చే వరకూ శవాన్ని చూడ్డానికి కూడా రాలేదు కొడుకులెవరూ. నాగేశం వచ్చిన గంటకి అందరూ కల్సి ఏదో నిర్ణయించుకుని

నారయ్య భౌతికకాయాన్ని గుప్పెడు బూడిద చేశారు.

ఆ మూల అరుగు చివర మోకాళ్లలో తల పెట్టుకుని ఒకటే కుమిలిపోతోంది అన్నారం. ఆమెకిప్పుడే ప్రపంచమంతా చిమ్మచీకటిగా ఉంది. ఎటూ దారీ తెన్నూ కానరాక అగమ్యగోచరంగా ఉంది.

"అమ్మా ఆకలే" అంటూ కుచ్చిళ్లు పట్టుకుని వేళ్లాడుతున్న పిల్లల్ని రెండంటించి దూరంగా కూర్చోబెట్టింది.

గంట క్రితం జరిగిన తతంగం తల్చుకుంటే సిగ్గుతో ఒళ్లు చచ్చిపోతోంది అన్నారానికి.

చాపమీద పచ్చగా పసిమించిపోతున్న పులిహోర గుట్టవైపు చూస్తే దుఃఖం పొంగివచ్చింది. గడిచిన పదిరోజులుగా పిల్లలూ, తనూ ఏం తిన్నారో, ఎలా పన్నేరో ఆ దేవుడికే ఎరుక. పలకరించే మరో మనిషి లేక దుఃఖంతో మతిచెడినట్లయింది. అందుకే ఇంకా ఆ గుడిసెలో ఒంటరిగా ఉండలేక తెల్లారకముందే లేచి ఒంటికి నీళ్లోసుకుని, ఉతికిన చీరకట్టుకుని పిలవని పేరంటానికొచ్చింది అన్నారం.

'నా తండ్రి దినకార్యానికి నన్నొకరు పిలిచేదేంటి' అనుకుంది. అన్నారం ఆ వాకిట్లో అడుగుపెట్టేటప్పటికే గాడిపొయ్యి రాజేసి వంటలకుపక్రమిస్తున్నారు. అన్నారాన్ని చూసి కూడా చూడనట్టే ఊరుకున్నారంతా. ఏదో ఓపన్లో కల్పించుకుందామని ప్రయత్నించబోతే చేతిలోని గిన్నెను గుంజుకుంది వదినగారు. నిశ్చేష్టురాలై కూర్చుండిపోయింది.

ఎప్పుడు తెల్లారిందో, ఎంత పొద్దెక్కిందో తెలీలేదు అన్నారానికి. పిల్లలు ఆకలో అని ఏడుస్తుంటే సిగ్గువిడిచి పెద్దాదిన్ని అడిగింది.

"ఒదినీ, పిల్లలు ఆకలికేడుస్తున్నారు. కుసింత తిండానికేవైనా..."

అన్నారంవేపు చూడకుండానే "ఇయ్యాళ పెట్టుపోతల కాడ నా పెత్తనవేం లేదమ్మా, మీ సిన్నొదిన్నడుగు" అంది సింవాచెలం తప్పించుకుంటూ.

"ఏవుందీ, కుసింత పెట్టటానికీ..." అని దీర్ఘం తీసింది నళిని.

"కొంచెం పులిహోరం తీసుకునేదా?"

పక్కనించి నళిని వాళ్లమ్మ అందుకుంది "ఏం తల్లీ, ముసిలాయన బతికున్నంత కాలం ఆయన నోటికాడ కూటిని కూడా లాక్కుని తిన్నది సాల్లేదా? ఇప్పుడింక సచ్చేకైనా నాలుగు మెతుకులు ఆ జీవికి ముట్టనియ్యరు కాబోలు నువ్వూ, నీ పిల్లలూనూ.... ఎంగిలి మంగలం చేసుకుంటారా ఎవరైనా, అదీ దినకార్యాల కాడ, అవ్వ" అని బుగ్గలు నొక్కుకుంది.

"నళినమ్మా, జాగర్తగా చూసుకో తల్లీ, లేపోతే నీ మొగుడు ఎనకా ముందూ చూడకుండా పెడుతున్న ఈ కర్చంతా బూడిదలో కలిసిపోద్ది" అని హెచ్చరించింది.

అన్నారానికి ఒళ్లు చచ్చిపోయినట్లయింది. తనచేత ఇలా అడిగించిన పిల్లల మీద విపరీతంగా కోపమొచ్చింది. వాళ్లని పట్టుకుని నాలుగు బాదేసి, అలిసిపోయి అశక్తతో కూలబడింది. తన నిస్సహాయతకు ఏడుపొచ్చింది.

"ఓరి మాయదారి దేవుడా, ఈ బూమ్మీద ఆడదానిగా ఎందుకు పుట్టించేవురా? పుట్టి పెరిగిన పుట్టిల్లే ఇంత పరాయిదైపోయేలాగ ఎందుకు రాసేవురా ఎదవరాత? అన్నదమ్ముల అత్తగార్లకున్న హక్కు కూడా ఆడబిడ్డలకి లేకుండా చేసేవేంరా? నీ కడుపు మాడా" అనుకుంటూ మరింత దుఃఖపడింది.

రుద్రభూమికెళ్లినోళ్ళంతా తిరిగొచ్చేరు. నారయ్య నలుగురు కొడుకులూ జుట్లూ, మీసాలూ తీయించుకుని చిత్రంగా ఉన్నారు. తల్లిపోయినప్పట్లాగా అన్నదమ్ములు నలుగురి మీదా పడి ఏడవాలనుంది అన్నారానికి. వాళ్లు కనీసం రెప్పయినా ఎత్తి ఆమెని చూడడం లేదు.

ఆ వానలో తాటాకు గొడుగేసుకుని సగం తుడుచుకుంటూ వచ్చేడు పంతులు పేరయ్య. ఇక్ష్వాకుల కాలంనాటి రంగు వెలిసిపోయిన పరలోకం తెరవిప్పి దులిపి, గోడకి మేకులు కొట్టించి,కట్టేడు. తెర ముందు అడ్డాకుల్లో స్వయంపాకాలు నింపించేడు. అరటాకుల్లో అన్నాన్నీ, వండిన పిండి వంటల్నీ వడ్డింపించేడు. అగరొత్తులు వెలిగించి,

సాంబ్రాణి ధూపం వేశాడు. నువ్వులూ నూనె కలిపిన పిండి ముద్దల్ని మూడుతరాలకి పెట్టించి మంత్రాలు చదవడం కొనసాగించేడు. మధ్యలో ఆపి,"నారయ్య బాబుకింకా ఏవేం ఇష్టాలో అన్నీ తెచ్చిపెట్టండి" అన్నాడు.

"అయ్యకి కోడికూర ఇష్టం, నాలుగు ముక్కలేస్కునిరా" అన్నాడు పెళ్ళాంతో నాగేశం.

ఎదురింటి వాళ్ల పొయ్యి మీద రహస్యంగా వండుతున్న కోడికూరని నలుగుర్లోకీ తెమ్మంటున్నాడని కొరకొరా చూసింది నళిని మొగుడి వంక. దోరగా కాల్చిన మొక్కజొన్న కండెల్ని తెచ్చి అక్కడ పెట్టి దణ్ణం పెట్టింది లక్ష్మి.

ఎవరికి గుర్తొచ్చినవైవాళ్లు తెచ్చి అక్కడ పెడుతున్నారు.

అరుగు మీద ఒంటరిగా కుమిలిపోతున్న అన్నారాన్ని దగ్గరికి పిల్చింది ముసిల్దాయి.

"ఓలమ్మన్నోరవా, నీ బాబు బతికున్నంతకాలవూ ఈ ఎదవలందరూ ఆడి సొమ్ము తిన్నోళ్లేగాని ఆడికింత ఏడీ ఎచ్చనా సూసెరగరు. ఇయ్యాలాడు తినందానికి ఎవులేవెట్టి ఏం లాబంలే, నువ్వదే పనిగా ఏడకో వెర్రితల్లి. సూడు, ఈ లంకపుగాకు సుట్టముక్క అక్కడెట్టీసిరా, నాతమ్ముడికిదంటే పేనం" అంది.

చుట్టముక్కని గుప్పెట్లో పట్టుకుందేగాని, అన్నారం అడుగు కదిపి లోపల కెళ్లలేకపోయింది.

వాన ఆగిపోయింది.

క్రమంగా ఊరి జనవంతా కదిలొచ్చేరు. కూలీనాలీకెళ్లిన వాళ్లు కూడా వచ్చి భోజనాలు ముగిసేసరికి దీపాలవేళైంది. పిల్లలెప్పుడు తినొచ్చేరో చేతిలో చెరో బూరీ పట్టుకుని అన్నారం ఒళ్లోపడి అదే పనిగా నిద్దరోయేరు.

పొయ్యి సెగన కూర్చున్న ముసిల్దాయి తనపక్కనే ఆకేయించి, అన్నారాన్ని ఎంగిలి పడమని మందలించింది. కళ్లు వర్షిస్తూండగా కాస్తంత పరవాన్నం నాలుక్కి రాసుకుని చెంబెడు నీళ్లు తాగింది అన్నారం.

దీపాలు పెట్టేసరికి కొడుకులూ, కోడళ్లు తప్ప బైటివాళ్లెవరూ ఆ ఇంట ఉండకూడదన్నారు. నాగేశం అత్తామావా ఎదురింటిలో పడక ఏర్పాటు చేసుకున్నారు.

"నువ్వు కూడా ఇక్కడుండకూడదమ్మా, పరాయింటి కోడలివి కదా" అన్నారెవరో. అన్నారం గుండె కలుక్కుమంది. పిల్లలిద్దర్నీ చెరో రెక్కా పట్టుకుని అలుముకుంటున్న చీకట్ల మధ్య పొలం గట్ల వెంట పడి తన గుడిసెకేసి నడిచింది అన్నారం.

గుడిసె తడక తీస్తూనే నులకమంచంలో వాలిపోయింది. పిల్లలిద్దర్నీ చెరోపక్కా పొదువుకున్నా ఆమెకి ధైర్యం కలగడం లేదు.

తనకింక దిక్కెవరు? ఈ పిల్లల్ని ఎలా పెంచి పెద్ద చెయ్యాలి? తండ్రి ఇచ్చిపోయిన ఎకరం కొండ్రనీ ఎలా సాగు చేయించాలి? రేపట్నుంచి ఈ మేకల్ని ఎవరు కాపు కాస్తారు?

ఈ బుడతడు ఎప్పటికి ఎదిగి తనకో మగ దిక్కవుతాడు?

ఈ కాలవ తవ్వేక ఇంకో బెడదొచ్చి పడింది. కొండ కోనలోని జనవంతా ఏదో ఒక రాత్రి వేళ దండు మాదిరొచ్చి అక్కడక్కడా గుర్తింపు రాళ్లు పాతేసిపోతున్నారు. ఎవడు రాళ్లు పాతుకున్న బూవి ఆడిదేనంట. తనొకసారి బయపడతా ఉంటే తండ్రి నవ్వేసి అన్నాడు.

"ఓలి పిచ్చితల్లీ, మన ఎకరం కొండ్రలో ఎవడొచ్చి రాయి పాతుతాడే? ఎప్పుడో వందలెకరాల్ని అన్నేయంగా మింగేసినోళ్లకి బుద్ధిసెప్పాలని ఇదంతా సేత్తన్నారు. కాలం మారింది. ఆలకీ దైర్నవొచ్చింది. కట్టీ కట్టిపేదూ కలిత్తే బలవొత్తాది. మనిసికి మనిసి తోడుంటే దైర్నవొత్తాది."

బైటి చీకటంతా అన్నారం తల్లోనే గూడు కట్టుకున్నట్టుంది. ఇలకోళ్లు అదేపనిగా గీపెడుతున్నాయి. ఎక్కడో పాముకి దొరికిపోయిన కప్ప నిస్సహాయంగా కెక్కు కెక్కుమంటోంది. కాలవకవతల కొండల్లో ఎక్కడో పులి గర్జించింది. ఉండుండీ మందలోని మేకపిల్లొకటి "మే..." అని అరుస్తోంది.

ఆలోచనల్తో నిద్రపట్టక అటు మెసలీ ఇటు మెసలీ అన్నారం చివరికో నిర్ణయానికొచ్చింది. కోపమా పాడా? వాళ్లు తన తోడబుట్టిన వాళ్లు. ఏదో తండ్రి మీది కోపంతో తనతో అలా ప్రవర్తిస్తున్నారు కానీ వాళ్లకేం తనతో శత్రుత్వమా? రేపే నాగేశాన్ని అడిగేస్తుంది, "ఒరే చిన్నన్నయ్యా, నువ్వెలాగా ఇక్కడుండవు కాబట్టి నీగది పట్టున కాస్త వండుకుతినే వీలు కల్పించరా" అని, వాడేం రాయా కాదందానికి. పోనీ అన్నాడే అనుకో, ఇరవయ్యో, ముప్పయ్యో అద్దె అడుగుతాడేమో, అడగనీ, ఏడాదికో మేకనిచ్చేస్తే ఎక్కితక్కేను. ఈ అడవిలో కాపరం నావల్ల కాదు. పిల్లలిద్దర్నీ ఆశ్రమం బళ్లో వేసి చదివించుకోవాలి. మనసుని నెమ్మదిగా ఆశవేపు మళ్లించుకుని ధైర్యం తెచ్చుకుంది అన్నారం. పిల్లల అందమైన భవిష్యత్తుని కళ్లముందు చిత్రించుకోడానికి ప్రయత్నిస్తూండగా కనురెప్పలమీదికి నిద్ర కమ్ముకొచ్చింది.

"అన్నోరవమ్మా... అన్నోరవమ్మా...." చాకలి ఈరయ్య కేకలకి ఉలిక్కి పడి లేచింది అన్నారం.

నిన్నోపాలి ఆ ఇంటికి రమ్మంటన్నారు" అని చెప్పేసిపోయాడు ఈరయ్య. అన్నారం వెళ్ళేసరికి కులపెద్దల్తో సహా అన్నదమ్ములు నలుగురూ అరుగులమీద కూర్చుని ఉన్నారు.

"రామ్మారా, నీ కోసవే సూత్తన్నాం" అన్నాడు చింతయ్య తాత. ఎవరూ లోపలికి రమ్మని పిలవక, ఎక్కడ నిలబడాలో తెలీక ఇంటి ముందున్న మావిడి చెట్టుకింద నిలబడి పోయింది అన్నారం. ఈ పంచాయితీ ఏంటో అర్థం కావడం లేదామెకి. లోకంలో ఎన్నెన్ని మతలబులుంటాయో ఇంకా తెలీదు అన్నారానికి. చుట్టాలూ, వారి తాలూకు వక్రమార్గాలూ అసలే తెలీవు.

"నువ్వుంటున్న ఇల్లూ పొలమూ, అన్నాయ్యాళ్లకీ ఎప్పుడప్పగిస్తావోనని అడుగుతున్నారు" అన్నాడు సత్తెయ్య మావ ఒకసారి దగ్గి గొంతుక సవరించుకుని.

గతుక్కుమంది అన్నారానికి గుండెల్లో చివ్వున తలపైకెత్తి అన్నదమ్ముల ముఖాల్ని చూసింది. లోకంలోని కాఠిన్యాన్నంతా నింపుకున్నట్టున్నాయి వాళ్లమొహాలు. ఏడేసేళ్ళ

ఎడంతో కన్నది తమ తల్లి అందర్నీ. మగవాళ్లుగా పుట్టిన ధీమా వెలిగిపోతోంది వాళ్ల ముఖాల్లో.

కళ్లు దించుకుంటూ"మావా, ఆట్ని మా అయ్య నాకిచ్చేడు" అంది అన్నారం గొంతు పెగుల్చుకుని.

"నీకియ్యాల్సినవేంటో నీ పెళ్ళి నాడే ఇచ్చేసేం. ఆ రోజుల్లో ఎయ్యినూట పదహార్లంటే మాటలా? ముక్కుపిండి మరీ వసూలు చేసేడు నీ మొగుడు. అయ్య నీకిచ్చేసిన అమ్మ బంగారం రెండు కాసులుండాలి. నీకిచ్చిన సారీ సీరా అయ్యే నీసొత్తు. అంతకన్నా ఆశించొద్దు. నిన్న అయ్యదినానికి ఎంతైందనుకుంటన్నావు? ఎవడు చేతిది పెట్టుకుంటాడు? ఆ ఎకరం కొంౘ్రా, ఆ మేకల మందా అమ్మితే గాని ఈ అప్పు తీరదు" ముక్కుపుటాలు అదురుతూండగా ఉక్రోషంగా అన్నాడు నాగేశం. పట్నంలో మున్సిపాల్టీ ఉద్యోగంలో అతను చాలా సంపాదించేడని చెప్పుకుంటారు. పట్నంలో మంచి ఇల్లు కట్టేడు.

"అయ్య నాకు రాసిచ్చేడు" అంది మళ్లీ పట్టుదలగా అన్నారం."ముక్కు పచ్చులారని వయసులో పెళ్లిచేసి నా మొగుడికేవిచ్చేరో, నా ఒంటికేంబెట్టేరో నాకేం తెల్దు. నా మొగుడు తాగి తాగి అంతా ఆర్పేసేడు. ఆఖర్న గుండాగి చచ్చేడు. ఆడు నాకు మిగిల్చింది ఈ ఇద్దరు పిల్లల్నే."

"దానికి మమ్మల్నేం జెయ్యమంటా?" అన్నాడు మూడోవాడు అనంతం.

"నా బిడ్డల్ని ఎలా పెంచుకోవాల?"

"అది మా బాధ్యత కాదు"

"సింతయ్య తాతా, ఇది తలసెడొచ్చింది. అన్నదమ్ములవని మా కడుపో కాళ్లో పట్టుకునేడొచ్చు గదా, అహ్హా, అయ్య ఎల్లకాలం ఉండి పోతాడని ముసిలోడ్ని పట్టేసింది. ఆడిసేత దొంగరాతలు రాయించేసుకుంటే సెల్లిపోతాయేటి? కాలవొచ్చేక బూవిరేటు పెరిగిందసలే" అన్నాడు పెద్దోడు.

అదీ వాళ్ల ఉక్రోషం.

"అయినా ఆడోళ్లకాస్తులు పంచిపెట్టడం మీ తరతరాల్నుంచెప్పుడైనా ఎరిగున్నారా?"ప్రశ్నించేడు రెండోవాడు ఊరిపెద్దల్ని.

"ఓరి బాబా, పిల్లల్తో ఉన్నాదది, ఒదిలెయ్యండ్రా" అన్నాడు సత్తెయ్య జాలిగా నెమ్మదిగా

"నీకేం, నీదిగాదు గనక ఎన్నైనా చెప్తావు. అవసరమైతే కోర్టుకైనా ఎల్తాంగాని వదిలేదు లేదు" అన్నాడు నాగేశం పట్టుదలగా.

"తాత ముత్తాతల కాణ్నుంచీ ఏ నాయమైనా మనమద్దనే నికరమవ్వాలిగానీ, కోర్టులూ జడిజీలూ మన సోదిలో గూడా లేవు" అన్నాడు చింతయ్య కొంచెం కోపం తెచ్చుకుని.

"పోనీ పిల్లది సిన్నవొయసే కదా, మారు మనువు సేసేత్తే..." ఎవరో అన్నారు.

"నేనొప్పుకోను" అరిచింది అన్నారం. "ఒక మొగోడితో నా బతుకిలాగ తగలబడిపోయింది. మరో మొగోణ్ణి మనువాడి నేనేం బావుకోవాల? ఈ పిల్లల గతేం గావాల?"

ఎవరూ మాట్లాడలేకపోయారు.

నవారు మంచంలో గోడకి చేరబడి కూర్చున్న నాగేశం మావగారు కళ్లు చికిలించి ఎగతాళిగా నవ్వుతూ ఇలా అన్నాడు. "అయితే ఒక పనిచెయ్యి, చచ్చిపోయే ఏళకి నీ బాబు నీకాడే ఉన్నాడు కాబట్టి, నాయంగా కొడుకులకి రావాల్సిన తన వాటా ఆస్తి నీకు ఇచ్చేసేడు కాబట్టి ఈ కర్సు మొత్తం నువ్వెట్టుకో. ఏవల్లుడూ పాతికవేలు పైమాటేగదా" ఎక్కడికి పోతావ్ అన్నట్టు చూస్తున్నాడు.

తన బతుకెంత లోకువైపోయిందో అర్థమైంది అన్నారానికి. కళ్లల్లోకి చిమ్ముకొస్తున్న నీళ్లని పెదవులు బిగబట్టి ఆపుకుంది. ఒక్కసారి తలెత్తి పరిశీలించింది. నులక మంచంమీదా, కుర్చీ బల్లల మీదా కాళ్లు పైనెట్టుకుని మీసాలు మెలేస్తూ కూర్చున్నారు మగాళ్లు. తలుపుల వెనకా, తప్పేలాలకిందా అణిగి మణిగి ఉన్నారు ఆడోళ్లు.

అప్పుడూ అంతే, ఏనాడూ సుఖపెట్టని మొగుడనేవోడు చచ్చిన్నాడూ ఇదే ఆటవిక న్యాయం అమలు జరిగింది. తన ఇష్టాయిష్టాలు కనుక్కోకుండానే బొట్టు చెరిపేసి , గాజులు పగలేసి, ముతక చీర కట్టి మూలన కూర్చోబెట్టేరు. కాలం మారిపోయిందంటున్నారు. ఎక్కడ? ఏ బస్తీలోనో ఏదో ఓ మూల ఒక ఆడకూతురు ధైర్యం చేసి బొట్టు నిలుపు కుంటే అయిపోయిందా? ఈ మొగోళ్ల ఎదవమాటలకి ఆడది తల దించుకుంటున్నంత వరకూ ఈ జులుం రాజ్యమేలతానే ఉంటాది.

రాత్రి అడివిలోంచి విన్పించిన పులి గర్జన గుర్తుకొచ్చింది అన్నారానికి. అది ఒళ్లుజలదరింపజేసిన తీరు గుర్తుకొచ్చింది.

పాముకి ఆహారంగా చిక్కిపోయి కప్పచేసిన నిస్సహాయపు ఆర్తనాదమూ గుర్తుకొచ్చింది.

ఆవేశంతో అన్నారానికి మొహంలోకి రక్తం పొంగుకొచ్చింది. విడిపోయిన జుట్టుని గోళ్లతో సరిచేసుకుని ముడిపెట్టుకుంది. ఏదో చెయ్యాలి, ఈ ఎదవలందరూ గొల్లుమనేలా ఏదో ఒకటి చెయ్యాలి కసిగా అటూ ఇటూ చూసింది.

నిన్న అమ్మోరి నైవేద్యం కోసం మావిడి చెట్టు మొదట్లో పూసిన కుంకుమ పులి చంపిన జంతువు నెత్తుర్లాగా ఎర్రగా మెరుస్తోంది. దాన్ని నాలుగు వేళ్ల తోనూ తీసి నుదుట అద్దుకుంది. కూర్చున్న వాళ్లందరి వేపూ నిర్లక్ష్యంగా చూస్తూ, "మీ దిక్కున్న చోట చెప్పుకోండి, ఏ కోర్టుల కెళ్తారో ఎళ్లండి. ఆ పొలం గట్టున ఎవడడుగు పెడతాడో చూత్తాను" అంది.

పెద్ద పెద్ద అంగలేస్తూ వెళ్లిపోతున్న ఆమెని ఆపడానికెవరికీ స్పృహ రాలేదు. బిత్తరపోయి చూస్తూ ఉండిపోయారంతా. ఏనాడూ నోరెత్తి గట్టిగా మాట్లాడి ఎరగని అన్నారమేనా అని ఆశ్చర్యపోతున్నారు ఆడోళ్లంతా.

****

విపుల (అక్టోబర్ 96)